

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

راهنمای معلمان و مربیان در

قصه نویسی

ویژه دانش آموزان پایه اول

سازمان مدارس راه ایمان خوزستان

تابستان ۱۴۰۴

سخنی با معلمان

قصه‌گویی و داستان‌نویسی راه موثری برای ارتباط بین افراد است. ما به قدرت داستان‌نویسی، برای توانمندسازی کودکان اعتقاد داریم و از طریق کلاس‌های داستان‌نویسی در مقاطع مختلف می‌خواهیم کودکان و نوجوانان را تشویق به نوشتن کنیم. از این طریق حس ارزشمندی و به طبع آن خودباوری در آنها تقویت می‌شود و کودکان می‌توانند آن‌گونه که می‌خواهند خود را ابراز کنند.

هدف ما از داستان‌نویسی، ترویج تفکر نقادانه و افزایش عزت نفس و اعتماد به نفس در بین کودکان است. این کلاس محیط امنی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند تا بتوانند خود را بیان کنند و راه‌های درست فکر کردن و درست تصمیم گرفتن را بیاموزند، به سادگی هر امری را باور نکنند و روش‌های مناسبی برای حل مشکلاتشان بیابند. شرایط امروزی زندگی ما به گونه‌ای است که می‌توان گفت تفکر نقادانه از پیش‌نیازهای رشد، موفقیت، رقابت و بقا محسوب می‌شود. برخی از کاربردهای تفکر نقادانه که در فرایند نوشتن نیز سودمند و موثر است، عبارتند از:

- چگونه سوالات بهتری بپرسیم و پاسخ‌های بهتری مطرح کنیم؟
- چگونه مستدل‌تر و عمیق‌تر فکر کنیم، حرف بزنیم و بنویسیم؟
- چگونه شباهت و تفاوت بین ایده‌ها و حرف‌ها و تحلیل‌های مختلف را ببینیم و ارزیابی کنیم؟
- چگونه مسائل و مشکلات را تعریف و تحلیل کنیم؟ (نوشتن می‌تواند راه خوبی باشد)
- در میان انبوه رسانه‌هایی که امروزه - تقریباً بدون استثناء - منافع و بقای خود را در اولویت قرار می‌دهند، چگونه می‌توانیم اطلاعاتی مفید و ارزشمند به دست بیاوریم؟
- چگونه دانسته‌ها و باورها و شناخت‌مان از جهان را پالایش کنیم و از تعصب و تنگ نظری و پیش‌داوری فاصله بگیریم؟
- چگونه شفاف‌تر فکر کنیم و حرف‌ها و نظرها و استدلال‌هایمان را به شیوه‌ای شفاف‌تر و متقاعدکننده‌تر به دیگران منتقل کنیم؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه از نگاه فردی دیگر و با چارچوب نگرشی متفاوت، به مسائل نگاه کنیم تا از این طریق، گفتگو و تعامل ما با دیگران ساده‌تر و سازنده‌تر باشد؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه به دیگران کمک کنیم تا مسائل و مشکلات خود و محیط اطرافشان را بهتر و شفاف‌تر ببینند و درک کنند؟

به این ترتیب می‌توان گفت نوشتن راه خوب و موثری است برای اینکه به بچه‌ها فکر کردن و مهارت حل مسئله را بیاموزیم، توانایی‌هایی که به آموزش آنها در میان درس‌های مدرسه بی‌توجهی شده است.

معلم و والدین عزیز به یاد داشته باشید کودکان می‌توانند آزادانه تخیل و خلاقیت داشته‌باشند، تنها از طریق این دو عنصر است که به کشف خود و دنیای اطراف می‌رسند. یکی از بهترین راه‌های تقویت خلاقیت در کودکان داستان‌نویسی است. این آزادی در تخیل باعث تقویت ارتباط آنان با هم‌نسلان و نسل‌های گذشته می‌شود و به حفظ و گسترش فرهنگ آنها کمک می‌کند.

کلاس‌های ما فقط قصه‌گویی و داستان‌نویسی نیست. ما در این کلاس می‌خواهیم در مورد تقویت تعاملات اجتماعی، مهارت‌های حل مسئله، حفظ فرهنگ ایرانی اسلامی، خودباوری و اعتماد به نفس و ... گفتگو کنیم و آموزش دهیم. کودکان از طریق فعالیت‌های هنری مانند (داستان‌گویی، داستان‌نویسی، نقاشی، نمایش خلاق و ...) می‌توانند ایده‌ها و پیام‌های پیچیده‌ای را به

اشتراک بگذارند، پیامهایی که بدون این فعالیتها میسر نیست، و البته فراموش نمی کنیم که کلاسهای داستان نویسی برای کودکان و نوجوانان باید سرگرم کننده، جذاب و مفرح باشد.

معلم و والدین عزیز بیایید دست در دست هم دنیای کودکانمان را هر چه زیباتر، رنگارنگتر و غنیتر کنیم و با قدرت داستان نویسی به تقویت خصوصیات مثبت اخلاقی کودکان کمک کنیم، به این امید که آنها در آینده به فردی مفید و موثر در جامعه تبدیل شوند.

کلاس اول - جلسه پنجم

وقتی اشیاء جان می‌گیرند ۲

تمرین‌های جان بخشی به اشیاء برای بچه‌ها جذابیت بالایی دارد. به علاوه، این موضوع در قصه نویسی و تقویت قوه تخیل به آن‌ها کمک می‌کند. بنابراین پرداخت هرچه بیشتر به آن خالی از لطف نیست. در این جلسه جان بخشی به اشیاء را با تمرین‌های متنوع‌تری پیش می‌بریم.

یک قصه‌ی تصویری را در ابتدای کلاس، با بچه‌ها مرور کنید. کاراکتر اصلی این قصه باید یک شیء باشد. اجازه بدهید کودکان تصور و برداشت خود را از تصاویر بگویند.

پس از مرور قصه، تصویر یک شیء را روی تخته بچسبانید. (تصویری از یک شیء را پرینت کرده، دوربری کنید و روی تخته بچسبانید) برای آن دست و پا نقاشی کنید و با کمک بچه‌ها اشیاء مختلف دیگری اطرافش نقاشی کنید. (حتی شاید بچه‌ها نقاشی کنند) در ادامه از بچه‌ها بخواهید قصه‌ی این اشیاء را روایت کنند.

پیشنهاد: تصویر یک مداد را روی تخته بچسبانید. (یا نقاشی مداد را بکشید) در سوی دیگر تخته یک جعبه‌ی مدادرنگی قرار دهید. سپس به کمک بچه‌ها قصه‌ی رسیدن این مداد به خانه (جعبه‌ی مدادرنگی) را بسازید. ممکن است برخی از اشیائی که بچه‌ها نقاشی کردند، در این راه مشکلاتی برای مداد ایجاد کنند.

این تمرین را می‌توانید با اشیاء و قصه‌های مختلفی، چندبار انجام دهید.

تمرین فوق به بچه‌ها کمک می‌کند تا برای اشیاء شخصیت مستقلی در نظر گرفته و آن‌ها را در داستان‌های خود به عنوان یک کاراکتر در نظر بگیرند.

تمرین:

۱/ تصویری از یک شیء جان بخشی شده (یعنی صورت و دست و پا داشته باشد) روی تخته بکشید و از بچه‌ها بخواهید قصه‌ی آن را با دو یا سه نقاشی روایت کنند. برای مثال:

- تصویر یک لنگه کفش غمگین را نقاشی کنید. سپس به بچه‌ها بگویید که این لنگه کفش، لنگه دیگر که بهترین دوستش بوده را گم کرده است.
- تصویر یک کتاب خجالتی را بکشید. به دانش آموزان بگویید که این کتاب خجالتی است و همیشه در کتابخانه، پشت بقیه‌ی کتاب‌ها مخفی می‌شد. حالا یک بچه او را امانت گرفته و می‌خواهد بخواند. اما این برای کتاب کمی سخت است.
- تصویر یک قاشق خوشحال را روی تخته ترسیم کنید. قصه‌ی او این است که صاحبش به تازگی یک چنگال خریده و قاشق از این که دوست جدیدی پیدا کرده خوشحال است.

۲/ کلمه بازی با موضوع اشیاء می‌تواند به کودک اول ابتدایی کمک کند که اشیاء اطرافش را بهتر بشناسد. به این شکل می‌توانید این بازی را انجام دهید:

نام یک شیء را بگویید. (برای مثال چسب) در ادامه بچه‌ها در نوبت خودشان یکی دیگر از اشیاء را نام می‌برند که حرف اولش با حرف آخر کلمه‌ی قبلی یکی باشد. (در جواب چسب می‌توان گفت: بیل)

تمرین فوق علاوه بر تقویت خلاقیت و کمک به قصه نویسی، به مهارت کلمه سازی و آشنایی با حروف نیز کمک می‌کند.

کلاس اول - جلسه ششم

اگر به جای اشیاء بودیم چه می کردیم؟

جلسه‌ی امروز هم مانند جلسات قبل، روی تقویت قوه‌ی تخیل و شخصیت پردازی از طریق جان بخشی به اشیاء تمرکز دارد. پس از تمرین‌ها و فعالیت‌های قبل، حالا کودک می‌تواند خودش را به جای یکی از اشیاء تصور کند. این می‌تواند آخرین مرحله و البته کامل‌ترین فعالیت جان بخشی به اشیاء باشد.

از بچه‌ها بخواهید چشمان‌شان را ببندند و تصور کنند یک پاک کن هستند. به آن‌ها بگویید بدون این که حرفی بزنند، در ذهن‌شان تصور کنند که دوست دارند چه چیزی را پاک کنند. به آن‌ها توضیح بدهید لازم نیست حتماً آن شیء روی کاغذ باشد. هر چیزی را در دنیا می‌توانند با آن پاک کنند.

تمرین فوق باید در سکوت انجام بگیرد. استفاده از موسیقی می‌تواند به تمرکز بچه‌ها کمک کند. سپس از آن‌ها بخواهید چشمان‌شان را باز کنند و خودشان و آن شیء را روی دفترشان نقاشی کنند. سپس یک به یک از آن‌ها بخواهید نقاشی‌های‌شان را نشان بدهند و در مورد آن گفت‌وگو کنند.

فعالیت فوق را با اشیاء دیگر نیز می‌توان انجام داد. برای مثال:

تصور کنید یک تکه چوب هستید، دوست دارید چه چیزی با شما ساخته شود؟

فکر کنید مداد هستید و می‌توانید بدون دخالت انسان نقاشی کنید. چه چیزی می‌کشید؟

تمرین:

۱/ برای این تمرین به چند عدد سنگ نیاز است. می‌توانید به تعداد بچه‌ها مقداری سنگ نسبتاً بزرگ به کلاس بیاورید و یا جلسه‌ی قبل از آن‌ها بخواهید هر کدام یک سنگ با خودش با کلاس بیاورد. سپس به دانش آموزان بگویید که برای آن‌ها صورت نقاشی کنند. (می‌شود به جای نقاشی، با استفاده از کاغذ رنگی و چسب این کار را انجام داد)

۲/ از کودک بخواهید برای سنگ خودش اسم بگذارد و در موردش صحبت کند. از کجا آمده؟ تا به حال چیزی را شکسته یا به کسی آسیب رسانده است؟ دوست دارد کجا زندگی کند؟ مهربان است یا عصبانی؟ خوشحال است یا ناراحت؟! در قالب گفت‌وگو خصوصیات مختلف شخصیت‌های سنگی‌شان را از آن‌ها بپرسید.

۳/ سنگ‌های بچه‌ها را بگیرید و همه را در یک جعبه بریزید سپس از بچه‌ها بخواهید سنگ خودشان را پیدا کرده و بردارند. به آن‌ها با زبان ساده توضیح بدهید که شخصیت هر کدام منحصر به فرد است و با دیگری فرق دارد. به همین خاطر بچه‌ها می‌توانند به سادگی دوست سنگی خود را در میان سنگ‌های دیگر پیدا کنند.